

Renditions CIAflyvninger og tortur.

USA var flere år før angrebet på World Trade Center i 2001 involveret i kampen mod yderliggående islamisk terrorisme. Et af USA's våben var kidnapninger, tortur og forsvindinger.

Renditions

Under CIA's ledelse blev der opbygget et system af hemmelige fængsler rundt om i verden, deriblandt Europa. Kidnappede personer blev fragtet rundt via hemmeligholdte CIA-flyvninger. Nogle af fangerne blev udleveret til regeringer, der anvendte tortur og lod folk forsvinde ved hemmelige henrettelser.

Disse specialoverleveringer går under betegnelsen "renditions". Den samlede betegnelse for CIA programmet er "rendition, detention and interrogation" (overførsel, fængsling og afhøring). Flere landes lufrum blev i perioder krænket, og nogle af deres borgere bortført. Flere regeringer og Europa Parlamentet har iværksat undersøgelser af hændelserne.

Danmarks eventuelle deltagelse

I Danmark var der et krav fra Enhedslisten om undersøgelse af Danmarks eventuelle deltagelse eller viden om disse "Renditions".

I 2006 forespurgte Rune Lund fra 9 Enhedslistens folketingsgruppe Udenrigsminister Per Stig Møller om følgende:
Vil udenrigsministeren redegøre for regeringens holdning til de hovedanbefalinger, der fremgår af menneskerettighedsorganisationen Amnesty International's rapport.

De følgende ni spørgsmål var fremkommet på baggrund af afsløringer i Washington Post og Human Rights Watch i 2005 om CIA's hemmelige fangetransporter, satte gang i den offentlige debat.

Hovedanbefalingerne, som udenrigsministeren blev bedt om at forholde sig til, var:

1. Utvetydigt offentligt at erklære, at renditions og rendition-flyvninger ikke er tilladt i Danmark og at indføre effektive forholdsregler mod det.
2. Ved mistanke om indblanding i en rendition-sag skal den danske regering iværksætte en uafhængig undersøgelse - med adgang til at undersøge statslige agents og politiets involvering. Resultaterne af undersøgelsen skal offentliggøres.
3. Den danske regering skal sikre, at ingen er hemmeligt eller på anden måde vilkårligt tilbageholdt i Danmark, og den skal sikre uafhængig adgang til tilbageholdte.
4. Den danske regering skal samarbejde fuldstændigt med internationale og regionale undersøgere af renditions, herunder give adgang til relevant information og relevante personer. Desuden skal regeringen tage skridt til at sikre, at USA leverer fuldstændig og sandfærdig information om CIA-flyvningerne i Europarådets medlemslande.
5. Den danske regering skal sikre ansvarlige sikkerhedstjenester, hvor gensidig assistance er forbudt, hvis der risiko for, at det kan føre til ulovlig tilbageholdelse, tortur, forsvinding, uretfærdige retssager eller eksekvering af dødsdom.
6. Danmark skal ubetinget håndhæve forbuddet mod tvungen tilbagevenden eller udlevering til lande eller steder, hvor der er grund til at tro, at vedkommende risikerer alvorlige krænkelser, som nævnt under pkt. 4, herunder forbud mod »diplomatiske garantier« og lignende bilaterale arrangementer, når der er disse risici.
7. Danmark skal retsforfølge mistænkte, der har været involveret i, har hjulpet til eller har understøttet sådanne handlinger.
8. Den danske regering skal tilvejebringe oplysninger om, hvor og hvad der er sket med alle ofre for hemmelige tilbageholdelser og renditions og informere familierne.
9. Danmark skal være med til at sikre, at alle ofre får hurtigt og passende erstatning fra de ansvarlige stater.

Demos Nyhedsbrev skrev i **2006** om de hemmelige transportere og torturpraksis. Vi gennemgik, hvordan CIA og amerikanske regeringsmedlemmers udmeldinger til offentligheden var præget af forsøg på at reducere torturmetoder som waterboarding til ”professionel forhørsteknik” og ”innovative forhørsmetoder”.

Og vi gennemgik, hvordan bortførte fanger forsvandt enten gemt af vejen på Guantanamo eller slet og ret henrettet i hemmelige CIA-fængsler rundt omkring i verden. Blandt de forsvundne var dansk-egypteren Abu Thalal og imamen Abu Omar fra Italien.

Demos Nyhedsbrev fra 2006 sammenfattede et billede af, hvilke metoder USA brugte i kampen mod terror, men det efterlod også en række ubesvarede spørgsmål, der forblev ubesvarede, fordi der ikke fra officielt hold i Danmark blev givet nogen indrømmelser. Nedenfor meget slående illustreret ved det svar Rune Lund fik **5 dage efter**.

FOLKETINGET

Den 19. juni 2006

Spørgsmål nr. S 5638

SPØRGSMÅL til skriftlig besvarelse

Til udenrigsministeren den 19. juni 2006. afs:

Rune Lund (EL):

”Vil udenrigsministeren redegøre for regeringens holdning til de hoved-anbefalinger, der fremgår af menneskerettighedsorganisationen Amnesty Internationals rapport ”Partners in crime: Europe's role in US renditions”, udgivet 14. juni 2006?” (Spm.nr. S 5638).

Svar:

Efter regeringens opfattelse er de nødvendige kontrol- og retsforfølgningsmekanismer allerede til stede i Danmark på de områder, som nævnes i Amnesty Internationals rapport.

Benægtelsen fra Fogh Rasmussen-regeringen og dens støtteparti stod på i en årrække. Der var som sædvanligt *”ikke noget at komme efter”*.

Og i **oktober 2007** blev det endelig bekræftet af tidligere CIA-folk, at dansk-

egypteren Abu Talal var blevet bortført i 1995 fra Kroatien af CIA og udleveret til Egypten. Her forsvandt han, formodentlig henrettet for sin andel af mordet på præsident Anwar Sadat i 1981. Abu Talal var, ifølge tidligere chef i CIA Michael Scheurer, den første fange i fangeprogrammet. Scheurer var med til at udvikle fangeprogrammet i 1995 under præsident Clinton. Abu Talal havde fået politisk asyl i Danmark, og Danmark havde afvist forlangender om udlevering til Egypten. Både USA og Egypten anså Talal som ”en farlig terrorist”. Scheurer og andre tidligere chefer i den amerikanske central-administration udtalte, at de ikke kunne forestille sig, at PET ikke var blevet orienteret om tilfangetagelsen af Abu Talal. Ifølge dem skulle danske myndigheder have kendt til det hemmelige fangeprogram siden 1995.

Samme afvisning af, at Danmark ikke var informeret og at Danmark ikke kunne påkalde sig *uvidenhed* fremkom allerede i **marts 2007** hvor daværende øverste chef for CIA Michael Hayden talte til EU-landenes ambassadører i Washington.

Han sagde, at Danmark og andre europæiske efterretningstjenester de sidste 5 år havde arbejdet tæt sammen med CIA om at afhøre fangerne. Her havde han oplyst, at CIA havde givet ”tusindvis af rå efterretningsrapporter fra CIA-tilbageholdte” til efterretnings-tjenesterne i EU-landene, og at CIA havde skaffet ”hundredevis” af svar på de spørgsmål, efterretningstjenesterne i EU havde stillet til de tilbageholdte. (Pol.20.10.2007).

Offentliggørelsen heraf i **slutningen af oktober 2007** førte til fornyede krav om en dansk undersøgelse af CIA-flyvningerne og fangeprogrammerne. PET ønskede ikke at forklare sig. Og udenrigsminister Per Stig Møller, der i september 2007 havde underskrevet konventionen til beskyttelse mod tvungne forsvindinger, understregede, at han ikke var blevet forelagt oplysninger om, at *”der skulle være foregået ulovligheder på dansk territorium”*.

Allerede i **2005** havde Europarådet og Europaparlamentet besluttet, at der skulle nedsættes særlige undersøgelsesudvalg til at afdække CIAs hemmelige bortførelser. Undersøgelserne var, som det fremgår, færdige i 2007 og fandt det bevist:

- at CIA, uden retskendelse, havde bortført personer på europæisk grund,
- og sendt dem til hemmelige fængsler, hvor de blev udsat for tortur.

Allerede i 2006 havde Canada givet en erstatning på 10,5 millioner til en canadisk statsborger, Maher Arara. Arara var blevet stoppet af CIA under en mellemlanding i New York, og transporteret til afhøring og tortur i Jordan og Syrien. 374 dage skulle der gå, før han blev løsladt og kunne vende hjem til sin familie i Canada. På trods af den - på daværende tidspunkt allerede omfattende - dokumentation af CIA's overtrædelse af international og national ret, fastholdt den danske regering sit standpunkt.

"CIA's danske forbindelse" - dokumentation eller indicier.

I begyndelsen af **2008** begyndte skandalen for alvor at rulle. 30. januar 2008 viste DR udsendelsen "CIA's danske forbindelse", der kunne dokumentere, at USA havde benyttet dansk lufrum i deres fangetransportprogram. Ud af de 35 flynumre, der i Europaparlamentet og Europarådets undersøgelser var mistænkt for at være en del af CIA's hemmelige fangeprogram, var en tredjedel af flyene landet på Grønland. Det var tilsyneladende private selskaber som Premier Executive Transport og Steven Express Leasing, der fløj, men som det blev dokumenteret i den omtalte video, var det i virkeligheden dæksnavne for CIA fly. Ruter for flyvninger gik til/fra USA med optankninger på Grønland og videre til/fra Egypten, Jordan, Rumænien, Uzbekistan, Azerbaidjan og Afghanistan. Lande, der i Europarådet og Europakommisionens undersøgelse, var centrale for afhøringer, tortur og drab.

Flyvninger til/fra USA gik fra den lille lufthavn Johnston County Airport, ligesom der var landninger i Camp Peary, en CIA træningsbase, som kun CIA fly har adgang til. På trods af at dokumentationen kun kunne sandsynliggøre, men ikke bevise, at der var fanger med på flyene, så kan det konkluderes, at dansk lufrum var blevet krænket.

Afkørsel til Camp Peary

Allerede samme aften, som dokumentaren blev bragt, var Per Stig Møller i TV-avisen, hvor han udtalte:

'Nu ligger der nogle indicier, som jeg ikke har set før. I viser med indicier, at amerikanerne har brugt privatfly som statsfly. Det er klart, at det er uacceptabelt, og det må vi tale med amerikanerne om.

Hverken det grønlandske eller danske lufrum må anvendes i strid med konventionerne'.

Per Stig Møllers reference til forskellen på privatfly og statsfly skal ses i forhold til anmeldelsesprocedurer ved flyvninger. Privatfly skal ikke anmelde last til lufthavnsmyndighederne, hvor statsfly er forpligtet til at anmelde last. Om statsfly lander eller blot overflyver et lands lufrum er i juridisk forstand det samme. En nation har suverænitet over sit lufrum.

TV filmen gav endelig anledning til overvejelser om en dansk undersøgelse. Dokumentationen af anvendelsen af Grønlands luftrum, hvor Narsasuaq ofte blev benyttet til amerikanske landinger betød, at Hjemmestyret skulle høres, da det henhører under udenrigspolitiske spørgsmål. Og da Grønland er en del af det danske rigsfællesskab, falder endelige beslutninger omkring disse spørgsmål ind under udenrigsministeriet. Så sagen lå igen på udenrigsministerens bord.

Regeringen besluttede herefter at nedsætte en tværministeriel arbejdsgruppe, men regeringen og Dansk Folkeparti afviste at lave en uvildig undersøgelse af anklagerne mod CIA.

Arbejdsgruppen som bestod af 48 embedsmænd, fremlagde en rapport, der bl.a. konkluderede, at den hverken var i stand til at be- eller afkræfte, at renditions ekstraordinære overflyvninger havde befundet sig i dansk (eller grønlandsk eller færøsk) luftrum. Den hurtigt arbejdende gruppe fandt bemærkelsesværdigt nok, ikke beviser på CIA's fangefly. Men af redegørelsen fremgår et løfte, fra USA's udenrigsminister, Condoleezza Rice der lovede flg: USA lader ikke CIA-fly overflyve dansk luftrum uden at orientere den danske regering.

Om den danske regering blev oplyst om hver enkelt konkrete overflyvning eller havde givet USA carte blanche til at benytte luftrummet efter behov står hen det uvisse. Men som Amnesty International skriver¹, kunne CIA ikke have gjort dette uden *støtte, stiltiende accept eller medvirken fra andre regeringer. Nogle europæiske regeringer tillod USA at bruge deres luftrum og lufthavne; andre var vært for hemmelige CIA fængsler.*

Regeringens dobbeltspil i 2008

Undersøgelsens resultater må siges at være forventelige. Om Condoleezza Rices løfte var i virkeligheden en bekræftelse af allerede

indgåede aftaler med den danske regering. Noget kunne tyde på dobbeltspil. Fortrolige referater blev offentliggjort på hjemmesiden WikiLeaks i januar 2011. Referaterne afslørede, at den daværende Statsminister Anders Fogh Rasmussen, i 2008 lod sin nærmeste udenrigspolitiske rådgiver, Thomas Arenkiel, kontakte den amerikanske ambassade i dybeste hemmelighed. Han ville forsikre dem om, at selv om regeringen nu agtede at indlede en undersøgelse af de hemmelige CIA-flyvninger, så ville regeringen i virkeligheden gerne have sagen til at forsvinde så hurtigt og stilfærdigt som muligt. Og amerikanerne blev ifølge referaterne tilbudt at få indflydelse på de spørgsmål, som den danske regering ville stille.

Disse referater antydede, at udenrigsministeriets embedsmænd eller udenrigsministeren selv spillede dobbeltspil. Korrespondancer mellem Danmark og USA, blotlagde øjensynlig en sammensværgelse, der havde til formål at underminere arbejdsgruppens konklusioner.

De nye oplysninger fik oppositionen til at kræve en mere uvildig undersøgelse. Villy Søvndal lovede, at en kommissionsundersøgelse af den danske regerings mulige dobbeltrolle i sagen ville blive indledt. Per Stig Møller svarede igen, at han ønskede Søvndals påstande om den danske regerings rolle i forbindelse med undersøgelsen i oktober 2008 undersøgt ved en kommissionsundersøgelse.

2011 – 2012, en fornyet undersøgelse

Villy Søvndal satte den nye og uafhængige undersøgelse i gang. Undersøgelsen skulle forestås af Det danske Institut for Internationale Studier. Kommissoriet for denne undersøgelse blev udsat for kritik på grund af begrænsningen af undersøgelsen. DIIS fik til opgave at undersøge de påståede rendition-flyvninger over Grønland og til at foretage undersøgelsen på baggrund af en gennemgang af de dokumenter, der var blevet

¹ Unlock the truth in Europe/Amnesty international 2012

fremskaffet i løbet af udvalgsarbejdet i 2008. *Der var med andre ord intet nyt under solen.* DIIS udsendte deres nye rapport d.29.maj 2012.

Den 65 sider lange redegørelse, blev udsat for omfattende kritik fra Amnesty International og Rehabiliteringscenter for Torturofre og som krævede at regeringen skulle lukke det juridiske hul, som fortsat kunne tillade USA at anvende dansk luftrum til fangetransporter. De efterlyste, at regeringen ratificerede konventionen om tvungne forsvindinger. Den konvention, som Per Stig Møller allerede 25. september 2007 havde sat sin underskrift på. Også Enhedslisten kritiserede rapporten, og ville fortsat følge sagen.

DIIS' mente, at rapportens konklusioner var klare, og at konklusionerne i den tværministerielle undersøgelse fra 2008 grundlæggende var korrekte. Undersøgelse hverken be- eller afkræftede- at de ekstraordinære overflyvninger havde befundet sig i dansk (eller grønlandsk eller færøsk) luftrum.

Og det ²fremgår da også af en rapport fra 2012, at regeringen i 2011 havde afgivet svar til den midlertidige komite fra det Europæiske Parlament. Komiteen var nedsat for at undersøge den påståede benyttelse af europæisk territorium som led i CIAs fange-program.

Den danske regerings svar var da, at der havde været mere end 100 flyvninger gennem dansk luftrum, 45 landinger i danske lufthavne af amerikanske fly³. Det er alle fly, der var mistænkt for at være involveret i rendition programmet.

² Amnesty Internationals årsrapport om Danmark i 2012

³ <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=483e278650>

Polen dømmes 2014

13

I juli 2014 afsagde Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strassbourg dom i den første retssag om fangetransporter. Den polske stat havde givet plads for CIA til at drive et hemmeligt torturfængsel. Polen blev dømt, og Polen blev pålagt en erstatning⁴.

Den konkrete sag omhandler en fange ved navn Abu Zubaydah. Hans fortælling er gengivet i en dom, der som nævnt blev afsagt af Den Europæiske Menneskerettigheds domstol i Strassbourg den 24. juli 2014. Domstolen kalder behandlingen af Abu Zubaydah for tortur og dømte Polen for at have medvirket til at gøre det muligt for den amerikanske efterretningstjeneste CIA at drive et hemmeligt torturfængsel i Polen. Abu Zubaydah sidder stadig fængslet i isolation. Hans fortælling fra 2007 til en Røde Kors medarbejder er indgået i afdækningen af sagen. Men hans krav om selv at blive afhørt blev ham nægtet.

Dommen giver for første gang et officielt samlet billede af, hvor langt USA i et konkret tilfælde var parat til at gå i kampen mod terror efter angrebene mod New York og Washington 11. september 2001.

Afgørelsen fra Strassbourg er ikke en dom over USA - det har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ingen beføjelser til. Polen har efterfølgende protesteret mod dommen og det krav om erstatning, der kom til at påhvile den polske stat.

Undersøgelser af CIA i USA

Men blot en uge efter at dommen var faldet, leverede præsident Barack Obama den første officielle amerikanske indrømmelse af, at USA brugte torturmetoder i kampen mod terror: »Umiddelbart efter 11. september gjorde vi nogle ting, som var forkerte.

Vi gjorde en masse ting, som var rigtige. Men ... vi torturerede nogle mennesker. Vi gjorde ting, som strider mod vores værdier«, sagde Obama under en pressebriefing i Det Hvide

⁴ Polen har anket afgørelsen i efteråret 2014.

Hus. Præsidenten havde ikke kun dommen fra Strassbourg at tænke på, da han sagde det, men også en undersøgelse fra det amerikanske Senat, som foreløbig har været undervejs i adskillige år, og som på over 6.300 sider beskriver CIA's hemmelige fangeprogram. Dianne Feinstein, formand for Senatets efterretningsudvalg, som står bag undersøgelsen, kalder undersøgelsen »chokerende«. »Rapporten udstiller en brutalitet, som står i voldsom kontrast til vores værdier som nation. Den fortæller om en plet på vores historie, som aldrig må få lov at gentage sig«.

Præsident Obama i selskab med Dianne Feinstein og Michelle Obama.

Spørgsmålet er, for Feinstein, hvornår rapportens mange akter kan deklassificeres, så der kan træffes afgørelse i sagen. Hun bekymrer sig om, hvorvidt USA har en stat i staten, der forhindrer det tilsyn, som er nødvendigt med efterretnings- og sikkerhedstjenesterne.

Citat fra marts 2014 fra

Dianne Feinstein appel om deklassificering af dokumenterne

'I have grave concerns that the CIA's search may well have violated the separation of powers principles embodied in the United States Constitution,' Feinstein said.

Mr. President, I felt that I needed to come to the floor today, to correct the public record and to give the American people the facts about what the dedicated committee staff have been working so hard for the last several years as part of the committee's investigation.

I also want to reiterate to my colleagues my desire to have all updates to the committee report completed this month and approved for declassification. We're not going to stop. I intend to move to have the findings, conclusions and the executive summary of the report sent to the president for declassification and release to the American people. The White House has indicated publicly and to me personally that it supports declassification and release.

If the Senate can declassify this report, we will be able to ensure that an un-American, brutal program of detention and interrogation will never again be considered or permitted.

But Mr. President, the recent actions that I have just laid out make this a defining moment for the oversight of our Intelligence Community. How Congress responds and how this is resolved will show whether the Intelligence Committee can be effective in monitoring and investigating our nation's intelligence activities, or whether our work can be thwarted by those we oversee.

I believe it is critical that the committee and the Senate reaffirm our oversight role and our independence under the Constitution of the United States."

<http://time.com/19995/dianne-feinstein-john-brennan-cia-senate-spying/>